

ȘTIINȚA POLITICĂ ÎN ȚĂRILE CANDIDATE LA UNIUNEA EUROPEANĂ

*Hans-Dieter Klingemann**,

*Ewa Kulesza***

*Annette Legutke****

Abstract

The paper draws on a report on the state of the art in East European political science based on country reports. It serves as a source for those interested in the degree of development and sophistication of the political science in EU accession countries, but stands also as a scientific contribution in its own right. The authors found a correlation between the degree of democratization and the degree of political science's institutionalization in a given country. Candidate countries improved the political science teaching and research, but dealing with the communist legacy proved a cumbersome task still needing decades for completion. There is considerable variation within the pool of countries surveyed. Those which had the opportunity to develop even a minor political science nucleus in the communist regime are doing far better presently. The solutions suggested to bridge the gap between the two Europes are the mobility of academics and students, higher autonomy of the Universities and the wider use of new communication technologies

Key words: political science, institutionalization, accession, transition and democratic theories

* Hans-Dieter Klingemann teaches Political Science at the Freie Universität Berlin and directs the research unit „Institutions and Social Change“ at the Wissenschaftszentrum Berlin fuer Sozialforschung. Currently he is president of the European Political Science Network

** Ewa Kulesza is inspector general of Poland for The Protection of Personal Data (GOIDO)

*** Dr. Annette Legutke is a political scientist. Currently she is researcher at the Centre for OSCE Research (CORE) in Hamburg

Introducere

Acest raport are trei funcții. În primul rând oferă o privire de ansamblu asupra instituțiilor academice din țările candidate la Uniunea Europeană în care se predă știința politică. Această informație este importantă atât pentru studenții cât și pentru facultățile care vor să se orienteze în spațiul academic de profil din Europa oferind o foaie de parcurs pentru specialistul în știința politică.

În al doilea rând, raportul este o unealtă folositoare în studierea istoriei științei politice precum și a nivelului de instituționalizare a disciplinei în țările din Sud Estul Europei după schimbarea de regim politic din 1990. Nu putem stabili *cine* și mai ales *ce* suntem ca și specialiști în știința politică fără a ști ce ne-a creat. „A cunoaște trecutul presupune o înțelegere proprie mai buna dar și o anumită certitudine a locului spre care ne îndreptăm (Easton, Gunnell and Stein, 1995 : 1)”. Colaborările din acest material reușesc să ofere o gamă de detalii în legătură cu situația științei politice în țările studiate, atât a celor postcomuniste cât și a Ciprului, țară care se remarcă prin trecutul său colonial.

În al treilea rând, utilitatea raportului este de natură analitică fiind orientat pe tipul de discurs definitoriu pentru știința politică, orientările în domeniu cât și pe sistemul conceptual, metodologia și teoriile existente. Pe lângă toate acestea, avem oportunitate de a studia efectele schimbării de regim politic asupra unei discipline care încearcă să înțeleagă “modul în care se iau și se valorizează deciziile de natură politică într-o societate, din perspectiva majorității oamenilor ”(Easton, 1953: 129-148). Acest material analizează scrupulos modul în care știința politică s-a dezvoltat în țările candidate la UE, incluzând Ciprul în acest grup. Comparativ cu cele 10 țări din Estul și Centrul Europei, Ciprul are statut special pentru că, deși, nu a cunoscut experiența comunismului, și-a inaugurat prima Universitate după 1990. În prezent, toate cele 11 țări candidate sunt pe drumul integrării luptând pentru a face față standardelor politice și economice ale Uniunii. Interdependența dintre agenda politică și dezvoltarea disciplinei ar trebui să fie mai mult decât evidentă iar aria mai largă de politici presupune de asemenea o infuzie majoră de specialiști.

Informațiile folosite în acest raport au fost colectate prin trei modalități diferite. În primul rând am utilizat și analizat materialele deja

existente în coroborare cu culegerea de date prin Internet. În al doilea rând am conceput și trimis spre completare un chestionar standard tuturor Universităților de profil. În cadrul ultimei etape, specialiștii locali cooptați au făcut o analiză proprie privind gradul de dezvoltare și statutul actual al științei politice în țara lor. Acești specialiști au avut acces de asemenea la toate datele strânse în proiect pentru a-i ajuta la redactarea rapoartelor finale.

Chestionarul standardizat a colectat răspunsurile la întrebările următoare :

1. Informații generale : adresa instituției și persoana de contact ;
2. Date statistice : privind corpul profesional (profesori, asistenți, cercetători) și studenți (nelicențiați, licențiați)
3. Sistemul de specializare : cursuri, diplome oferite, cerințe de specialitate
4. Domenii de cercetare și predare
5. Reviste și periodice
6. Cooperare națională și internațională

În primul rând materialul încearcă să ofere o imagine asupra gradului de instituționalizare a disciplinei la zece ani după schimbarea de regim politic. În al doilea rând își propune să analizeze tendințele și modalități de cooperare academică.

Instituționalizarea Științei Politice : Universități, Studenți, Facultăți

În urma studierii rapoartelor pe fiecare țară și a altor surse de informații putem face o prezentare sistematică a universităților de stat cu profil de Știință Politică. Din păcate, datele nu sunt comparabile întotdeauna. Astfel, în majoritatea cazurilor suntem în ipostaza de a compara doar universitățile de stat care oferă programe de masterat și doctorat dar chiar și în aceste cazuri informațiile nu au aceleași date de emiter. Majoritatea datelor analizează anii 1999 și 2000. Fig 1 conține locații, nume și secție ale universităților de stat care oferă specializări ca licența, masterat și doctorat. În general secțiile de știință politică sunt parte a unor Facultăți de Științe Sociale, dar există cazuri în care știința politică este predată în cadrul Facultății de Jurnalism, Arte, Drept și Filosofie.

Fig 1: Universitățile de stat care predau științe politice (licenta, master, doctorat)

Bulgaria (2)	
Sofia	Universitatea St. Kliment Ohridsky din Sofia Facultatea de Filozofie Secția de Teorie Politică
Tarnovo	Universitatea Veliko Tarnovo Sfântul Chiril și Metodiu Facultatea de Filozofie Departamentul de Științe Politice
Cipru (1)	
Nicosia	Universitatea din Cipru Facultatea de Științe Umane Departamentul de Științe Politice și Sociale
Republica Cehă (5)	
Brno	Universitatea din Masaryk Facultatea de Științe Sociale Secția de Științe Politice
Olomouc	Universitatea Palacký Facultatea de Filozofie Secția de Politologie și Studii Europene
Praga	Universitatea Charles Facultatea de Științe Sociale Institutul de Științe Politice
Praga	Universitatea Charles Facultatea de Arte Institutul de Științe Politice
Praga	Universitatea de Științe Economice Facultatea de Relații Internaționale Secția de Politologie
Estonia (2)	
Tallinn	Universitatea Pedagogică din Tallinn Științe Sociale
Tartu	Universitatea din Tartu Facultatea de Științe Sociale Departamentul de Științe Politice
Ungaria (5)	
Budapesta	Universitatea Eötvös Lorand Facultatea de Drept și Științe Politice

Budapesta	Departamentul de Științe Politice Universitatea de Științe Economice din Budapesta Științe și Administrație Publică Facultatea de Științe Sociale Secția de Științe Politice
Debrecen	Universitatea Kossuth Lajos Arte
Miskolc	Departamentul de Știință Politică Universitatea din Miskolc Arte
Pecs	Secția de Științe Politice Universitatea Janus Pannonius Facultatea Umanistă Departamentul de Științe Politice Institutul de Studii Politice Centrul pentru Studii Europene (1996)
<i>Letonia</i> (1)	
Riga	Universitatea din Letonia Facultatea de Științe Sociale Secția de Științe Politice
<i>Lituania</i> (5)	
Kaunas	Universitatea Politehnică din Kaunas Facultate de Științe Sociale Institutul de Politici și Administrație Publică Secția de Administrație Publică Centrul pentru Studiarea Politicilor Publice
Kaunas	Universitatea Vytautas Magnus Facultatea de Științe Sociale Secția de Sociologie Institutul de Știință Politică și Diplomatie
Klaipėda	Universitatea din Klaipėda Facultatea de Științe Politice Secția de Științe Politice
Vilnius	Universitatea din Vilnius Facultatea de Filozofie Secția de Științe Politice Institutul de Relații internaționale și Științe Politice
Vilnius	Universitatea Pedagogică din Vilnius Facultatea de Istorie

Științe Politice	
Polonia (10)	
Bialystok	Universitatea din Bialystok Facultatea de Istorie și Sociologie Secția de Științe Politice
Katowice	Universitatea din Silesia Facultatea de Științe Sociale Institutul de Științe Politice Școala Internațională de Științe Politice
Cracovia	Universitatea Jagelloniană Facultatea de Drept și Administrație Publică Institutul de Științe Politice
Lublin	Universitatea Catolică din Lublin Facultatea de Științe Sociale Secția Sociologie
Lublin	Universitatea Maria Sklodowaska-Curie Facultatea de Științe Politice
Olsztyn	Universitatea Mazurian-Warmian Institutul de Științe Sociale și Politice
Poznan	Universitatea Adam Mickiewicz Facultatea de Științe Sociale Institutul de Științe Politice și Jurnalism
Szcecin	Universitatea din Szcecin Facultatea de Arte Umaniste Institutul de filozofie și Științe Politice
Varșovia	Universitatea din Varșovia Facultatea de Jurnalism și Științe Politice Institutul de Științe Politice
Wroclaw	Universitatea din Wroclaw Facultatea de Științe Politice Institutul de Științe Politice
România (4)	
București	Universitatea din București Facultatea de Științe Politice și Administrative Secția de Științe Politice
Cluj-Napoca	Universitatea Babes-Bolyai Facultatea de Științe Politice și Administrație Publică
Iași	Universitatea Alexandru Ioan Cuza Facultatea de Filozofie Secția de Științe Politice
Slovacia (6)	

Banska Bystrica	Universitatea din Matej Bel Facultatea de Științe Politice și Relații Internaționale Secția de Teorie și Politici Secția de Politici Comparate
Bratislava	Universitatea din Comenius Facultatea de Filozofie Secția de Științe Politice
Nitra	Universitatea Konstantina Filofofa Facultatea de Filozofie Secția de Științe Politice și Studii Europene
----- Presov	----- Universitatea P.J. Safarik Facultatea de Filozofie Secția de Științe Politice
Trnava	Universitatea din Trnava Facultatea Umanistă Științe Politice
Trnava	Universitatea Ciril și Metodi Facultatea de Filozofie Științe Politice
<hr/>	
<i>Slovenia</i> (1)	
Ljubljana	Universitatea din Slovenia Facultatea de Științe Politice Secția de Științe Politice

Legenda : Numarul universitatilor de stat cu profil de stiinta politica este direct proportional cu mărimea țării, astfel pe primul loc se situeaza Polonia cu 10 universități în timp ce țări precum Cipru, Letonia, Slovenia au doar o universitate de stat. Lituania și Slovacia fac în schimb excepție de la aceasta regulă. Relativ la numărul populației aceste două țări au mai multe universități de stat.

În toate cele 11 țări studiate, universitățile oferă specializări masterale și doctorale. Trebuie remarcat faptul că studiul de fata exclude universitățile publice care nu oferă decât diplomă de licență, instituții academice private precum Central European University, Collegium Civitas din Varșovia sau instituttele Academiei care sunt active în toate țările studiate mai puțin Cipru și Estonia. Universitățile private nu au fost cuprinse în raport pentru că situația lor nu este stabilă în timp, fapt ce ar fi dus la costuri prea mari pentru posibilitățile reale ale studiului.

Numărul studenților și facultăților este prezentat în Figura 2. În ceea ce privește informația legata de numărul studenților masteranzi și doctoranzi

ne lipsesc date pentru unele universități, astfel încât, de exemplu, numărul studenților masteranzi și doctoranzi din Polonia se bazează pe estimări. O facultate a fost definită în termeni de profesori asociați cu normă întreagă sau cu jumătate de normă precum și lectori cu normă întreagă. La începutul secolului XX datele arată existența a aproximativ 16000 studenți de științe politice licențiați dintre care o treime au urmat un master sau doctorat și a unui număr de 550 profesori și lectori cu normă întreagă. În orice caz, ultimul număr nu include asistenții și lectorii cu jumătate de normă care au un rol important în bunul mers al facultăților. Aceștia sunt dificil de cuantificat din cauza faptului că nu ocupă o poziție permanentă sau predau la mai multe universități. Din punctul de vedere al numărului de profesori și studenți, Polonia și Ungaria au cele mai mari comunități de specialiști în știință politică. Acestea cumulează peste jumătate din numărul total de studenți precum și 37 % din facultăți. Pe de altă parte în fiecare din țările analizate se constată mari diferențe regionale. Ca și regulă s-a constatat că facultățile plasate în capitale atrag mult mai mulți studenți decât universitățile din zonele periferice. Astfel, există mai multe similarități între universitățile din: Varșovia, Budapesta, Praga, Bratislava, București, Sofia, Liubliana, Vilnius, Riga, Tallin și Nicosia decât între aceste universități și facultățile de profil din respectivele țări.

Fig 2: Numărul de studenți și facultăți de științe politice

Țara	Nr de studenți la științe politice ^{a)}	Nr de masteranzi-doctoranzi	Nr de facultăți ^{b)}
Polonia	5,000	1,400 ^{a)}	140
Ungaria	4,000	1,110	64
România	1,500	340	108
Slovenia	1,300	164	18
Cehoslovacia	1,300	272	62
Bulgaria	1,000	271	17
Slovacia	750	280	45
Lituania	500	175	66
Letonia	400	147	10
Estonia	130	45	15
Cipru	92	3	5

Legenda: a. Estimări; b. Profesori și lectori cu normă întreagă

Toate rapoartele de țară arată că știința politică se dezvoltă constant iar studenții de profil se pare că au mari șanse de reușită pe piața muncii. Pe de altă parte, s-a constatat că banii pentru cercetare și învățămînt nu sunt suficienți, existînd astfel riscul ca odată ce posturile disponibile se vor ocupa, piața muncii să se închidă pentru absolvenții din acest domeniu.

Știința Politică: Tradiții și Probleme Actuale

Două au fost procesele care au influențat în mod decisiv structura științei politice după 1990. În primul rînd s-a simțit nevoia profundă pentru teoretizare, a găsirii cadrelor care să ajute la înțelegerea științei politice, la dezvoltarea unei teorii a tranziției politice. În al doilea rînd, știința politică a fost pusă în situația de a se confrunta cu problemele extrem de importante legate de agenda politică a țărilor în curs de tranziție. Formarea teoretică a tins continuu spre integrarea științei politice dar, și spre rezolvarea problemelor specifice fiecărei țări în tranziție motiv pentru care a avut dezvoltări diferite în materie de cercetare și predare. Un lucru este comun și anume acela că toate aceste țări, înainte de 1989, au avut un anumit trecut în materie de știință politică. De aceea vom încerca să studiem impactul istoric al trecutului asupra disciplinei.

Tradiții Istorice

Tradiția istorică specifică fiecărei țări a condus la dezvoltări diferite ale disciplinei. Tendințele și modelele teoretice dovedesc că au, în cazul nostru, încă o puternică influență iar cadrul istoric este strîns legat de tipul de regim politic. Studiul științei politice se poate dezvolta numai într-un mediu ce garantează auto-determinarea și libertatea academică în timp ce prin contrast regimurile totalitare folosesc știința politică ca pe un instrument de legitimare a puterii.

Știința politică a apărut la începutul secolului XIX în țări ca Polonia și Ungaria. Filozofia politică, teoriile despre stat și lege au inițiat discursul de început al disciplinei. Aceste subiecte erau legate de problemele importante la momentul respectiv: crearea statelor și independența națională.

Următorul pas l-a reprezentat instituționalizarea științei politice în perioada interbelică prin constituirea unor catedre de știință politică în marile universități. După 1989 în țările care aparținuseră Imperiului Habsburgic instituționalizarea științei politice s-a făcut mult mai repede comparativ cu restul țărilor cu trecut totalitar.

Zece din cele 11 țări studiate în raport au fost conduse de regimuri comuniste. Ciprul nu intră în această categorie datorită traseului oarecum diferit. Colonie a Imperiului Britanic din 1878 care își câștigă independența în anii 60, nu a avut de înfruntat controlul politic și ideologic de care celelalte țări au avut parte. Acest fenomen nu s-a produs nici măcar în condițiile divizării Ciprului. Problema Ciprului a fost mai degrabă lipsa educației superioare instituționalizate, iar crearea primei universități în 1990 este edificatoare în acest sens. Până în 1990 studenții și-au completat studiile în străinătate, preponderent în Anglia.

Întorcându-ne la țările post-comuniste, se poate constata că tot ceea ce s-a conturat în materie de știință politică în perioada interbelică a fost suprimat în perioada comunistă. Știința politică s-a dovedit extrem de vulnerabilă la atacurile doctrinare și presiunea ideologică. Teoria a trebuit să se conformeze dialecticii marxist-leniniste iar filozofia marxistă, economia politică și comunismul științific au devenit repere centrale ale științei politice. O porțiță de reflecție a rămas totuși disponibilă pentru modul de a gândi știința politică, nu suficientă însă pentru a influența rezultatele care au rămas sub constrângerea ideologiei oficiale. Discipline ca sociologia au avut de asemenea ocazia să interfezeze cu probleme ce țineau de știința politică. În aceeași situație se aflau și institutele de ramură iar dezvoltarea științei politice a depins enorm de gradul de rigiditate al sistemului, variabil de la o țară la alta (fig.3). Perioada stalinistă a marcat polul maxim de rigiditate în timp ce o "relativă liberalizare" a fost simțită în perioada Glasnostului și Perestroikii lui Gorbaciov.

În fosta Uniune Sovietică toate disciplinele academice erau organizate de la centru pentru a fi mai ușor controlate iar statele sovietice Estonia, Letonia și Lituania au avut un grad de autonomie extrem de redus. Nu s-a vorbit în mod independent despre știință politică până la perestroika, discuția limitându-se la cercuri informale. Situația din Estonia, Letonia și Lituania mai poate fi găsită și în alte sisteme socialiste închise din afara Uniunii Sovietice precum: România, Cehoslovacia și Bulgaria. Spre

deosebire de aceste țări, o relativă deschidere a avut loc în țări cu regim socialist moderat ca Polonia și Ungaria.

Fig 3: Tipul regimului și dezvoltarea științei politice ca disciplină

Posibilitate de dezvoltare pentru știința politică	Sistem socialist închis în URSS	Sistem socialist închis în afara URSS	Sistem socialist deschis	Sistem non-socialist deschis
Exclus	Lituania Letonia Estonia	Cehoslovacia România Bulgaria		
Slabe				Ungaria Polonia
Bune			Slovenia	Cipru

În Ungaria, știința politică a început să se dezvolte odată cu mandatul lui Kadar, devenind în scurt timp un factor important în luarea deciziei. Oricum, spre deosebire de Polonia, știința politică nu a obținut recunoaștere totală decât după 1989. Situația în Polonia se poate caracteriza printr-o perioadă restrictivă în anii 50, 60, acesta fiind momentul în care s-au constituit primele secții de știință politică și institute de profil. Dar chiar și în cazul Poloniei „tolerante”, presiunile făcute asupra politologilor nu sunt deloc de neglijat. Din punct de vedere al deschiderii, Federația Iugoslavă a fost poate cea mai tolerantă din fostul bloc comunist. Din acest motiv, putem clasifica Slovenia ca pe un regim socialist deschis. Slovenia și Cipru au avut cele mai bune condiții pentru dezvoltarea și promovarea științei politice în concordanță cu standardele internaționale la acel moment. Situația se aplică din 1968, an care constituie momentul în care știința politică devine disciplină autonomă în Slovenia. Presiunile de la Belgrad nu au putut totuși fi evitate nici măcar în perioada cea mai liberală a regimului. Putem distinge țări care au oferit științei politice condiții pentru a se dezvolta (Cipru, Slovenia, Polonia, Ungaria) și țări care au moștenit condiții mai puțin avantajoase (Țările Baltice, România, Cehoslovacia și Bulgaria). Diferența se

reduce semnificativ dacă observăm ceea ce s-a predat de fapt în școlile de știință politică: filozofie marxistă, economie politică și comunism științific.

Direcții actuale în studierea și cercetarea științelor politice

În toate țările studiate probleme privind tranziția democratică – reformele instituționale și schimbarea valorilor politice – sunt intens studiate. În egală măsură sunt studiate problemele legate de negocierile de integrarea în UE și NATO. Diferențele apar din specificitățile fiecărei țări. Un bun exemplu îl constituie academicii unguri privind diaspora ungară. Analistii sloveni alocă multe resurse analizării problemei iugoslave în toate aspectele sale: dezintegrare, conflict și criză teritorială. Ciprul dezbate problemele apartenenței și ale relațiilor cu Turcia. Există similități și diferențe în importanța acordată fiecărui subiect. Putem întări aceasta printr-un alt tip de informație. Am chestionat experții locali despre principalele trei publicații de știință politică pe durata 1989-2000. Deși criteriile de selecție pot părea subiective, titlurile reflectă situația descrisă mai sus (fig 4). Informații sistematice despre principalele direcții de cercetare și predare au fost culese prin metoda chestionarului. Principalele întrebări au fost :

"Vă rugăm să indicați principalele direcții de predare și cercetare din secția dumneavoastră":

- Metode și teorii în știința politică
- Filozofie politică
- Politici comparate
- Sociologie politică
- Economie politică
- Studii naționale
- Relații internaționale
- Politici publice

Fig 4: Principalele trei publicații de știință politică, 1989-2000

Bulgaria
– Fotev, Georgi (1998). <i>The Crisis of Legitimacy</i> . Sofia: Sofia University Press.
– Ivanov, Dmítar (1999). <i>The Notion of Power in American Political Theories</i> . Sofia: Sofia University Press.
– Karasimeonov, Georgi (1997). <i>Politics and Political Institutions</i> . Sofia: Sofia University Press.
Cipru
– Kitromilides, P. M. (1992). <i>The Enlightenment as Social Criticism: Iosipos Moisiadax and Greek Culture in the Eighteenth Century</i> . Princeton: Princeton University Press.
– Demetriou, Kyriacos N. (1999). <i>George Grote on Plato and Athenian Democracy: A Study in Classical Reception</i> . Frankfurt a.M.: Lang.
– Joseph, Joseph (1997). <i>Ethnic Conflict and International Politics from Independence to the Treshold to the European Union</i> . London: Macmillan Press.
Cehia
– Mozny, Ivo (1991). <i>Proc tak snadno? (Why so Easy?)</i> . Praha: Sociologické nakladatelství.
– Vecerník, Jiri and Petr Matějů (eds.) (1999). <i>Ten Years of Rebuilding Capitalism: Czech Society After 1989</i> . Praha: Academia.
– Brokl, Ludomir et al. (1997). <i>Reprezentace zájmc v politickém systému české republiky (Interest representation in the political system of the Czech Republic)</i> . Praha: SLON.
Estonia
– Park, Andrus (1995). "Russia and Estonian Security Dilemmas." <i>Europe-Asia Studies</i> , Vol. 47, No. 1, pp. 27-45.
– Ruutsoo, Rein (1997). "The Estonians: Identity of Small Nation in Past and Present." In: Christian Giordano and Ina-Maria Grevus (eds.). <i>Anthropological Journal of European Cultures, Special Issue. Mare Balticum. Societies in Transition</i> , Vol. 6, No. 1, pp. 73-100.
– Vetik, Raivo (1999). <i>Inter-Ethnic Relations in Estonia 1988-1998</i> . Tampere: Tampere University Press.
Ungaria
– Horváth, Gyula and Ferenc Csefkó (eds.) (1999). <i>Magyar és európai civil társadalom (Hungarian and European Civil Society)</i> . Pécsé.
– Bayer, József (1999). <i>A politikatudom ny alapjai (Foundations of Political Science)</i> . Budapest.
– Körösenyi, András (1998). <i>A magyar politikai rendszer (The Hungarian Political System)</i> .
Letonia
– Lejins, Atis and Zaneta Ozolina (eds.) (1997). <i>Small States in a Turbulent Environment: The Baltic Perspective</i> . Riga: Latvian Institute of International Affairs.
– Ozolina, Zaneta (ed.) (1998). <i>Introduction to Politics</i> . Riga: Zvaigzne ABC.

-
- (2000). *Latvijas drošības politikas reģionālie aspekti (Regional Aspects of Latvian Security Politics)*. Rīga: Izglītība.
-

Lituania

- Žėruolis, Darius (1996). "Rytai tampa Vakarais? Vakarų Europos konceptualinių instrumentų taikymo problemos pokomunistinių partinių sistemų stabilizacijos bei kaitos analizei" ("Is the East Becoming the West? Problems of Application of West European Concepts to the Analysis of Stabilization and Change of the Post-communist Party Systems"). *Politologija*, Vol. 1. pp. 3-49.
 - Vitkus, Gediminas (ed.) (1999). *Europos Sąjunga: enciklopedinis žinynas (European Union: Encyclopedic Dictionary)*. Vilnius: Eugrimas.
 - Matakas, Juozas (ed.) (1999). *Siuolaikine valstybė (The Contemporary State)*. Kaunas: Technologija.
-

Polonia

- Szacki, Jerzy (1994). *Liberalizm po komunizmie (Post-communist Liberalism)*. Warszawa: Znak.
 - Sztompka, Piotr (1992). *The Sociology of Social Change*. Oxford: Blackwell.
 - Kaminski, Antoni (1992). *An Institutional Theory of Communist Regimes: Design, Function, and Breakdown*. San Francisco: ICS Press.
-

România

- Barbu, Daniel (2001). "From Hard Communism to Soft Populism: Remarks on the Romanian Cultures of Nationalism." *Studia Politica*, Vol. 1, No. 3. pp. 713-731.
 - Bocancea, Cristian (1998). *La Roumanie du communism au postcommunism*. Paris: L'Harmattan.
 - Morar, Filon (2000). *La production électorale du système Romain des parties*. Bucharest: University of Bucharest Press.
 - Mungiu-Pippidi, Alina (2001). "The Return to Populism - The 2000 Romanian Elections." *Government and Opposition*, Vol. 36. pp. 230-252.
-

Slovacia

- Liptak, Lubomir (1999). *Slovakia in the 20th Century*. Bratislava: Kaligram.
 - Institute for Public Affairs (1994-). *Global Reports on Slovakia* (annually). Bratislava: IVO.
 - Szomolanyi, Sonia (ed.) (1997). *Consolidation of Democracy in Slovakia*. Bratislava: Slovak Association of Political Science.
-

Slovenia

- Bibic, Adolf (1997). *Politoloski preseki: civilna družba in ... (Civil Society and Political Pluralism)*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 - Benk, Vlado (1997). *Znanost o mednarodnih odnosih (International Relations)*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 - Grizold, Anton (1998). *Perspektive sodobne varnosti: iz. (Prospects of Contemporary Security)*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
-

38 din 41 facultăți sau institute au completat chestionarele. Fig 5 sintetizează rezultatele obținute la nivel național prezentând câte facultăți sau institute de cercetare consideră că direcțiile menționate mai sus sunt direcții principale de studiu și cercetare. Trei domenii se dovedesc importante în toate țările studiate: politică comparată, metodologie și teorie și filozofie politică. Economia politică, materia principală în socialism a rămas codașa clasamentului. În Ungaria, Letonia, Cipru și Lituania nu a fost menționată deloc. Totuși, există un loc în fiecare țară pentru toate disciplinele menționate.

Fig 5: Principalele orientări în învățămînt și cercetare

	Bul	Cip	Ceh	Est	Un	Let	Lit	Pol	Rom	Slov	Slo
Politici Comparată	2	1	5	2	4	1	4	5	2	4	1
Teorie și Metodologie	1	1	4	2	3	1	5	6	2	4	1
Filozofie Politică	2	1	5	2	4	0	3	5	3	2	1
Relații Internaționale	1	1	4	2	3	1	4	6	2	1	1
Studii naționale și de arie	1	1	4	2	4	1	3	5	1	3	1
Sociologie Politică	2	1	3	2	1	1	3	6	2	3	1
Politici Publice	1	-	1	2	3	1	5	4	3	1	1
Economie Politică	2	-	3	1	0	0	0	3	1	3	1
Total	2	1	5	2	5	1	3	8	3	4	1

Notă: Alegere multiplă

Orientări teoretice actuale

Problemele diferite sunt generate de multiplele orientări teoretice. În ceea ce privește cercetarea și învățămîntul, chestionarul folosit a conținut de asemenea întrebări privind principalele orientări teoretice :

"Următoarea listă cuprinde principalele direcții teoretice în știința politică: Care dintre acestea sunt folosite prioritar de către facultatea dumneavoastră?"

1. Behaviorism; 2. Cibernetică; 3. Existențialism; 4. Hermeneutică; 5. Marxism; 6. Teoria alegerii raționale; 7. Teoria jocurilor; 8. Neo-instituționalism; 9. Orientare istorică; 10. Funcționalism; 11. Fenomenologie; 12. Teorii sisteme; 13. Teorii organizaționale; 14. Altele (menționați)

Fig 6: Principalele orientări teoretice

	Bul	Cip	Ceh	Est	Un	Let	Lit	Pol	Rom	Slov	Slo
Orientare Istorică	2	1	4	2	4	1	4	8	2	4	1
Teoria Sistemică	1	1	2	2	4	1	4	6	2	4	1
Funcționalism	2	1	3	0	4	1	3	2	1	2	1
Neo-Instituționalism	1	1	1	1	2	1	2	3	2	4	1
Behaviorism	1	-	1	0	2	1	4	3	1	2	1
Teorie Organizațională	2	-	0	2	3	1	1	5	1	0	1
Teoria Alegerii Raționale	0	-	0	0	2	1	2	4	1	3	1
Hermeneutică	1	-	2	0	3	1	0	2	2	1	0
Teoria Jocurilor	0	-	1	0	0	0	0	2	0	1	1
Marxism	1	-	0	0	2	0	0	0	1	0	1
Existențialism	1	-	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Fenomenologie	0	-	1	0	0	0	1	0	0	0	0
Cibernetică	0	-	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Total	2	1	5	2	5	1	5	8	3	4	1

Abordarea istoriografică, teoria sistemelor, funcționalismul ca și neo-instituționalismul sunt abordările teoretice prioritare. Behaviorismul, teoriile organizaționale și teoria alegerii raționale sunt menționate destul de frecvent (fig.6). Existențialismul, fenomenologia și cibernetica nu mai sunt orientări de natură să ajute la înțelegerea problemelor specifice ale științei politice. În doar cinci facultăți, marxismul este considerată direcție principală. Modelul acesta nu este fundamental diferit de discursul teoretic folosit în Vestul

Europei și Statele unite (Quermonne, 1996; Klingemann, 1996; Klingemann and Falter, 1998).

Cooperarea profesională

În majoritatea țărilor, exceptând Ciprul, Estonia și Lituania, au apărut Asociații Naționale de Știință Politică. Polonia, Ungaria, Cehia, Slovacia, Slovenia și Lituania au creat Asociația Central Europeană de Științe Politice. Toate țările care au format Asociații Naționale de Știință Politică au aderat ulterior la Asociația Internațională de Științe Politice (IPSA). 18 facultăți de științe politice și institute de cercetare sunt pe punctul de a deveni membre ale Consorțiului European pentru Cercetare Politică (ECPR). Teoretic, toate țările menționate s-au alăturat Rețelei Tematice Europene de Științe Politice și apoi succesoarei acesteia, Rețeaua Europeană de Științe Politice (epsNet). Astfel, știința politică din Estul și Centrul Europei s-a organizat la nivel național și a obținut accesul la spațiul și resursele internaționale.

Tematica națională este întărită de cel puțin cîte o revistă de profil, care publică articole de știință politică. Semnificativă în această direcție este situația din Polonia, Ungaria, Cehia și România (anexa 2). Revista Central Europeană de Științe Politice este forul central care selectează materiale din regiune și din restul comunității de științe politice. Un număr important de țări occidentale au sprijinit instituționalizarea științei politice în Centrul și estul Europei prin intermediul instituțiilor academice din vestul Europei și Statele Unite ale Americii. S-au creat legături între universități, legături care s-au întărit în timp. Țările baltice au reabilitat conceptual de cooperare. Există de asemenea un număr important de programe de schimb și proiecte de cercetare. Cele mai importante universități partenere din Scandinavia sunt cele din Oslo și Aarhus. România și-a re consolidat relațiile cu comunitatea francofonă de științe politice (rețeaua AUPELF-UREF) care interconectează Universitatea București de facultăți de științe politice din Belgia, Canada și Franța. În fine, cooperarea la nivel european este de mare importanță. Programe speciale ale UE precum Tempus și Phare contribuie la schimbul de studenți precum și la oferta de proiecte de cercetare. Aceste programe de finanțare s-au dovedit de o reală importanță în întărirea mecanismelor de cooperare și creării de rețele pentru noua generație de politologi.

Concluzii și perspective

Cea mai importantă concluzie pe care o putem trage din acest material este particularitatea științei politice din Centrul și Estul Europei. În ciuda trecutului special, academicii din aceste țări au reușit să recupereze discursul occidental. Pe deasupra, instituțiile care se ocupau cu știința politică au reușit să contribuie la rezolvarea numeroaselor probleme cu care s-au confruntat instituțiile statului în această perioadă. Două evoluții merită menționate aici :

- Prima se referă la rolul noilor tehnologii comunicaționale în învățămînt și cercetare. Poșta electronică este folosită de către studenți și facultăți ca principala modalitate de comunicare rapidă. Alt rol al Internetului este cel de bibliotecă virtuală, aici studenții găsind reviste și biblioteci online, surse de informații vitale pentru dezvoltarea științei politice în aceste țări.
- A doua caracteristică este evaluarea pozitivă a disciplinei. Toate rapoartele de țară reflectă faptul că știința politică este recunoscută și se bucură de un deosebit respect. Momentan însă, absolvenții nu-și găsesc locul foarte ușor pe piața muncii în învățămînt și cercetare. Piața muncii oferă mai degrabă locuri în afara domeniului academic: administrație, diplomație, consultanță și jurnalism.